

Zrínyi Miklós

SZIGETI VESZEDELEM

Az olvasónak

Homerus száz esztendővel az trójai veszedelem után írta históriáját; énné-
kem is száz esztendővel azután történt írnom Szigeti Veszedelmet. Virgilius
tíz esztendeig írta Aeneidost; énnékem penig egy esztendőben, sőt egy télben
történt véghezvinnem munkámat. Egyikhez is nem hasonlítom pennámat, de
avval ő előtők kérkedhetem, hogy az én professióm avagy mesterségem nem
az poézis, hanem nagyobb s jobb országunk szolgálatjára annál. Azkit írtam,
múltságért írtam, semmi jutalmat nem várok érette; önekik más gondjok
nem volt, nékem ez legutolsó volt. Írtam, azmint tudtam, noha némely helyen
jobban is tudtam volna, ha több munkámat nem szántam volna vesztegetni.
Vagyon fogyatkozás verseimben, de vagyon, mind az holdban, mind az nap-
ban, kit mi eklipsisnek hívunk. Ha azt mondják: saepe et magnus dormitat
Homerus: bizony szégyen nélkül szemlélhetem csorbáimat. Igazsággal mon-
dom, hogy soha meg nem korrigáltam munkámat, mert üdom nem volt hozzá,
hanem első szülése elmémnek; és ha ugyan korrigálnám is, úgysem volna in
perfectione, quia nihil perfectum sub sole, nam nec chorda sonum dat, quem
vult manus et mens.

Fabulákkal kevertem az históriát, de úgy tanultam mind Homerustúl, mind
Virgiliustúl: azki azokat olvasta, megismerheti egyiket az másiktúl. Török, hor-
vát, deák szókat kevertem verseimben, mert szebbnek is gondoltam úgy; osztán
szegény az magyar nyelv, azki históriát ír, elhiszi szómat.

Zrínyi Miklós kezének tulajdonítottam szultán Szulimán halálát; horvát és
olasz krónikából tanultam; az törökök magok is így beszélnek és vallják. Hogy
Istvánffy és Sambucus másképpen írja, oka az, hogy nem úgy nézték az magá-
nos való dolgoknak keresését, mint az országos dolognak históriafolyását.
Akármint volt, ott veszett Szulimán császár, az bizonyos. Írtam szerelemről
is, de csendesen; nem tagadhatom, hogy olykor az is nem bántott. Osztán nem
egyenetlen az szerelem vitézséggel, abból az versből tanultam:

In galea Martis ni dum fecere columbae:

Apparet Marti quam sit amica Venus

Isten velünk.

Miklós Zrínyi

L'ASSEDIO DI SZIGET

Al lettore

Omero compose la sua epica cento anni dopo l'assedio di Troia; anche a me è successo di scrivere l'Assedio di Sziget cento anni dopo l'evento. Virgilio passò dieci anni a comporre l'Eneide, io sono riuscito a portare a termine la mia in un anno, o piuttosto, nel corso di un inverno. Pur non volendo mettere a confronto la mia con la loro penna, a riguardo mi permetto di vantarmi soltanto per il fatto che la mia professione, in altre parole il mio mestiere, non è quello di stendere versi bensì uno più importante, più utile, al servizio del nostro paese. Ciò che ho scritto, l'ho fatto per mio piacere, perciò non m'aspetto di esserne premiato; loro non avevano altri problemi, per me, invece, la scrittura era l'ultimo dei pensieri. Ho scritto secondo le mie capacità, anche se in certi brani, avrei potuto fare una riuscita migliore se avessi deciso di trascurare gli altri impegni. I miei versi qualche volta sono poco chiari, e questo si chiama eclissi, una cosa che avviene sia alla luna, sia al sole. Quando si dice: *saepe et magnus dormitat Homerus*; davvero mi permetto di guardare alle mie insufficienze senza vergognarmi. Dichiaro in tutta verità che, in mancanza di tempo disponibile, non ho nemmeno corretto questo lavoro, davvero è il primo parto della mia mente; e poi, anche se ci avessi apportato delle correzioni, il risultato non sarebbe stato perfetto lo stesso, quia nihil perfectum sub sole, nam nec chorda sonum dat, quem vult manus et mens.

Ho mescolato la storia con le favole, del resto ammetto di aver appreso molto sia da Omero sia da Virgilio: chi li avrà letti, saprà distinguere l'uno dall'altro. Ho inserito nei miei versi anche parole turche, croate e latine pensando di renderli più belli, e poi, perché ritengo, che la lingua ungherese sia assai povera, chi scrive epiche, crederà alla mia parola.

Ho attribuito alla mano di Miklós Zrínyi la morte del sultano Solimano; l'ho appreso da cronache croate e italiane, e anche i turchi stessi lo raccontano e riportano la notizia allo stesso modo. La ragione per cui Istvánffy e Sambucus la pensano in modo diverso risiede nel fatto, che essi non hanno guardato alla ricerca delle cose destinate ad essere casi isolati come parte del corso della storia. In qualunque modo siano andati i fatti, quel che è sicuro è che l'imperatore Solimano ci rimise la vita. Ho scritto anche dell'amore, ma senza fare chiasso; non posso negare di non essermene pentito. E poi, che l'amore e l'eroismo vadano d'accordo, l'ho appreso dalla seguente poesia:

Dedicatio

Magyar vitézeknek dicsőséggel földben temetett csontjai és azok nagy lelkeiknek umbrái, azkik egyik világ szegeletiről az másikra vezették vitézséggel a magyarokat és egyik tengertől a másikig sok száz esztendeig csináltak kard élivel békességes megtelepedést nekik, nem hagynak nékem aludnom, mikor kívánám, sem henyélnem, ha akarnám is. Igen szeretője vagyok az ő dicsőségeknek, hogy én elmúlassam az ő intéseket, kiket nem csak nappalbéli elmélkedésemben juttanak, de még éjszakabéli elmémben is előmben tüntetnek, mondván: Ne aludjál, ne keresd a gyönyörűséget! Látod-e romlott hazánkat, melyet mi annyi vérontással, verésekkel és úntalan való fáradsággal nyertünk, oltalmaztunk és sok száz esztendeig megtartottunk? Kövesd az mi nyomdokunkat, ne szánd fáradságodat, ne szánd véredet, ne szánd életedet! Ezekkel az ösztönökkel serkentgetnek engemet nyugodalomban. De szerencsétlen én, hogy nem lehet az én mentségem oly nyilván önálok, mint az ő rettenetes vitézségek és számlálhatatlan érdemek énnám, mert bizonytal okkal panaszkodhatnám nekik a szerencsére. Nem azért, hogy egyszer hazánkat magasán felvitte, most mind alább-alább szállítja: azért nincs mit panaszkodnunk, tudván, hogy ez a világi törvény, hogy aki benne született, annak halála is következék, ez az Istennek akaratja. Sokáig volt dicsőséggel a szerencsének felső kerekén a magyar fátum, ha most alább szállott, nem szokatlan dolog történt rajta ebben az világban. Hanem azon panaszkodnám a szerencsére, hogy evvel a geniummal, evvel a hazám szolgálatjához való készséggel, végezetre evvel a jó igyekezettel ebben a magyar romlásának seculumjában helyeztetett engemet, és nem azokban a dicséretes időkben, melyekben az Isten kegyelemmel volt a magyarokhoz és nem fordította volt orczáját őtőlök, hanem rettenetessé tette volt azoknak akik most unalommal néznek reánk és csúfsággal említenek bennünket. Talált volna talám akkor ez a lélek, ki bennem vagyon, maga inclinációjából dicsőséges foglalatosságokat, és ez is az magyar koronának egy kis fényességet csinált volna, ha nem mással is, de serénységgel. De mire való leszen az most, hogy ne aludjam, hogy ne henyéljek? talám inkább ez az idő olyat kíván. Mire való hogy ne szánjam véretem, ne szánjam életemet? Miért kívánjam tehát haláloamat? Kit váltok s kit szabadítok meg véle? Kevés az én életem ilyen nagy csorbát felépíteni, de még kevesebb halálom. Hát mit tegyek? Él az Istennek szent lelke, hogy mindenikére kész vagyok, csak uramnak, hazámnak szolgálatjára legyen. Maradjon ez ebben. Mit csináljak tehát, ha nem aluszom? Ímé, ti vitézséggel tündöklő dicsős magyarok, a ti világ fogytáig jó hírrel megmaradandó cselekedeteketek mind általolvastam, azokból mind tanultam, mind megbátorodtam; okot adtak azok énnékem, hogy rómaiak vitézségét is

*In galea Martis nidum fecere columbae:
Apparet Marti quam sit amica Venus.*

Dio sia con noi.

Dedicazione

Pur volendo, né quando ne avrei voglia né quando mi piacerebbe oziare, le ossa dei prodi ungheresi seppellite con onore, e le ombre delle loro grandi anime, che con bravura guidarono gli ungheresi per secoli da un angolo all'altro del mondo, da un mare all'altro, in modo di assicurare loro una pacifica dimora mediante il fil di spada, non lasciano che io dorma. Amo troppo la loro gloria per trascurare gli appelli che ritornano in mente, non soltanto durante le meditazioni giornaliere ma anche in mezzo alla notte, quando appaiono dicendomi: “Non dormire, non cercare i piaceri!” Non ti accorgi forse che la patria da noi conquistata, protetta e mantenuta per centinaia di secoli mediante tanto spargimento di sangue, tante disfatte e incessante fatica ora si è corrotta? Segui le nostre orme senza risparmiarti né fatica né sangue né la tua vita! Con simili incitamenti essi mi spronano mentre riposo. Mi sento sfortunato perché la mia discolpa non può apparire loro tanto evidente quanto a me le loro prodezze e gli innumerevoli onori; con giusta ragione, anche io potrei rinfacciare loro la fortuna avuta. Non perché essa, tempo addietro, portò la nostra patria in alto mentre ora la lascia scivolare sempre più in basso. No, non possiamo lamentarci per questo, siamo ben coscienti che si tratta della legge del mondo, pertanto chi ci nasce ci deve anche morire, e ciò avviene secondo la volontà di Dio. Per lungo tempo il destino degli ungheresi è rimasto appeso in alto sulla ruota della fortuna, imbevuto di gloria, e se ora n'è sceso non è certo successo un fatto insolito nel mondo. Mi lamento contro questa fortuna soltanto perché, malgrado il genio, la disponibilità a servire la mia patria e, infine, la buona volontà, essa mi ha collocato in un secolo testimone del disfacimento dell'ungherese, e non nell'epoca gloriosa in cui Dio, per pietà, non aveva voltato loro la faccia, mostrandosi invece terribile verso quelli che oggi ci menzionano con fastidio e ci ricordano con infamia. Quest'anima, che in me dimora, per sua inclinazione si sarebbe impegnata a compiere gesta gloriose anche in quei tempi e con esse avrebbe fatto sì che la corona ungherese brillasse un pò di più, se non altro per solerzia? A che mi serve adesso la mancanza di sonno, essere lesto? Sarà un'esigenza dell'epoca? Perché evitare spargimento di sangue, risparmiare la mia vita? Perché desiderare la mia morte? A chi porteranno riscatto e salvezza? La mia vita è troppo breve perché ripari una così gran mancanza, e la mia morte ancor di meno. Che fare dunque? Com'è vero che esiste uno Spirito Santo, io sono pronto a tutto, purché sia al servizio del mio Signore e della mia patria. Così sia. Che fare dunque, quando non dormo? Ecco, voi, prodi ungheresi, circondati di glorie, io ho

szemléljem, mind ezekre osztán magam emlékezetiért ezt a kis könyvecskét írtam. Ímé az ti dicsőséges árnyékoknak és tisztességgel temetett csontjaitoknak dedikálom.

1651

letto di tutte le vostre gesta destinate a sopravvivere con ottima reputazione fino alla fine del mondo, e da esse non solo ho imparato ma ho anche attinto incoraggiamento; mi hanno motivato a studiare anche la bravura dei romani col finire poi per scrivere questo libretto per la mia stessa memoria. Ecco, io lo dedico alle vostre gloriose ombre e alle ossa seppellite con onore!

1651